

АЛІСА ГАВРИЛЬЧЕНКО

ЗАБУТИЙ МОТИВ

ДЕТЕКТИВ

Київ
Темпора
2024

0

В обличчя б'є вірюган, такий крижаний, що незмога дихати. Люто ляскає по щоках, немов запитуючи, що тут, на цьому останньому острові в дельті Дунаю, забула. Якого біса припхалася з самого Кременчука?

Чи не вперше в житті вона почувується пир'інкою. От-от вітер здійме понад неспокоїними темно-сірими водами, а потім жбурне в них. Вона ж бо така легка.

Наче птаха.

Відходить від небезпечних морських хвиль, залишаючи на вологому піску вузькі сліди чобіт. Хвилі шиплять їй у спину. Бризкають піною.

Якого біса вона досі стирчить тут?

Нечисленний натовп туристів, з якими припливла, усе фотографується поряд із великою, майже чорною цифрою zero, пам'ятником нульовому кілометру, точці нуль. Від неї бере початок Дунай, там, де впадає в Чорне море.

Вона відходить і від цієї точки. Ближче до дерев. Туди, де вже не морська безодня, що затуляє в себе, а чітко окреслена острівцями річка. Долинає голос екскурсовода, який перераховує назви червонокнижних птахів, що зупиняються перепочити на цих островах. Це ж бо заповідна зона. Важко повірити, що зараз усі вони перебувають на поверхні землі,

яка сформувалася усього лише за останні шість тисяч років. Молода земля ще твориться під впливом стихій, народжується, дихає. І це — найпівденніша точка материкової України. Далі — тільки кордони.

Справжня точка нуль, з якої все починається.

Уже на стежці серед дерев, поки ніхто не бачить, полегшено зітхає. Вона побувала на самісінькій межі, за якою хвили і хмари, здавалося, розмовляли з вічністю.

Тепер холод справді заспокоював. Вона згадала про Різдво, яке настало. За кілька кілометрів звідси, у містечку Вилковому, Різдвяна вулиця. От би в Кременчуці теж так назвали якусь вулицю.

Звідки їй було знати, що на Різдвяній вулиці планується вбивство?

І що вбити хтось хоче її — Марго Перехрист.

РОЗДІЛ I

ШІСТЬ РОКІВ ТОМУ

Настала одна з тих рідкісних зим, коли бурхливі води Дунаю вкрив лід і у Вилковому можна було пересуватися пішки не лише по суші, а й по численних каналах-єриках, які давно перетворили його на «українську Венецію». Хурделиця, що лютувала всю різдвяну ніч, уранці вляглася снігом по коліна.

— Наздоганя-а-ай!

Федько щодуху мчав по небезпечному льодоставу з торосами через Дунай, слідом за Ромкою. Попереду лежав інший берег. Інша держава. Інше життя. Таємниче і більш щасливе, як хлопцям здавалося. Вже не Україна — Румунія.

Кордон десь посередині річки.

Це була чергова витівка Ромки — добігти до румунського берега, а потім повернутися назад. Ромка завжди щось вигадував. Федько тішився, що в нього такий друг, з яким не занудьгуєш.

— Назад! — долинув до них уривчастий Янин голос з річкового порту, та хлопців це лише спонукало бігти й ковзати ще швидше. Нібито не чули її. — Назад, дурні!

«Сама дурна!» — устиг іще захекано подумати Федько. Йому мама подруга Яна, як і всі інші дорослі, здавалася

неймовірно нудною і занадто правильною. Наступної миті він розтягнувся на крижині, пропахавши собою мало не пів метра снігу. Сніг заліпив не лише очі й ніздрі, вуха також, бо всі звуки раптом — і голоси Ромки та Яни — щезли. Відпльовуючись, витираючи обличчя, Федько нарешті зміг щось побачити. Він опинився на дні снігової ями, яку сам створив, і дном була крига, а під нею вгадувалися води Дунаю.

Ще чиясь посиніла рука.

Федько не відразу збагнув, що саме побачив. Він іще провів долонею, відчищаючи лід від снігу, не думаючи ні про що. Лише коли перед ним відкрилося обличчя, здогад пронизав, мов блискавка. Федько відсахнувся.

Він би закричав щосили, але відібрало мову. Не міг навіть поворухнутися.

— Ти там живий ще? — з'явився над ним Ромка, але той не відповів. — Федько!

Федько повільно обернувся до нього, і Ромка заляк.

Він теж побачив.

— От чорт!

Спостерігаючи за розбишаками з річкового порту, який подруга і Федькина мати Маша ще називала морвокзалом, Яна все ж непокоїлася. Лід, здавалося, міг витримати машину, не те що двох хлопчаків, однак льодостав із торосами — річ підступна, до того ж на ньому ще лежав сніг, який теж важив чимало. Якби Маша була тут, заборонила б хлопцям бігти категорично. Але Маша залишилася вдома з шестирічною донькою Катрею, а Яна сама не помітила, як хлопці рвонули вперед. Вона кілька разів горланила, щоб повернулися, та хлопці чи то вдавали, що не почули, чи то справді не чули, і Яна мимоволі розгубилася. Бігти за ними? Чи краще почекати?

Зрештою вона не мала своїх дітей. Звідки їй було знати, як із ними поводитися?

Добігши до середини Дунаю, Федько раптом спіткнувся і впав. Яна мимоволі схопилася за поручні, що відділяли берег від Дунаю. Якщо, боронь Боже, щось трапиться, Маша відірве їй голову. Ромка, який мчав попереду Федька, озирнувся, крикнув знову, щоб наздоганяв. Та, здавалося, Федько зацікавився чимось іншим.

Потім він випростався і зробив крок назад. Щось у його постаті стривожило і Яну, і Ромку.

Ромка опинився поряд із ним. Вона бачила, як він теж відсахнувся й мало не сів на сніг.

За мить обидва розбишаки помчали до неї. Спочатку Яна не зрозуміла, що вони їй кричали. Надто загрозливим здавався льодостав, що міг будь-якої миті попливти, однак, як видавалося, небезпеки не було. От тільки обличчя в хлопців чомусь стали бліді, нажахані.

— Що там таке?! Ходіть-но сюди швидко!

— Труп! — нарешті долинув до її свідомості дзвінкий Федькин голос. — Тут труп!

— Труп! — кричав разом із ним Ромка, розмахуючи руками. — Під кригою! Вмерз!

Вони налетіли на неї.

— Там хтось мертвий! — Ромка праворуч. — Вмерз!

— Жінка! — задихався ліворуч Федько. — Мертва в річці!

Яна завмерла. Остаточо забувся піднесений напередодні Різдва настрій. Але... чи то, бува, не жорстока витівка дітлахів?

Бовкнула:

— Це жарт такий?

— Які жарти?! — обурився Федько. — Не вірите — самі подивіться!

Роздуге синє обличчя.

Ореол з довгого кучерявого волосся, схожого на водорості.

Вирячені очі кольору похмурого неба, які вже нічого не бачать.

Німий крик з роззявленого рота. Точніше, з темного підводного царства мертвих.

Сніг і крига сховали би тіло від зайвих поглядів, якби не випадковість — Федько. Спіткнувшись і впавши, він помітив його.

Точніше, *когось*.

Мороз щипав щоки, та всередині стало гаряче. Ще мить — і Яну знудило на місці.

Відпльовуючись від мерзеного блювотиння, яке запанувало в роті, так-сяк витираючи обличчя снігом, тремтячи через власну слабкість і ненавидячи себе за це, вона видихнула у бік хлопців:

— Кличте... покличте поліцію.

Вони побігли, а Яна перевірила телефон і набрала поліцію сама. Добре, хоч вистачило глузду відіслати дітей, а не дзвонити в поліцію при них, інакше Федько й Ромка залишилися б поряд. З трупом.

Маша точно відірве їй голову.

Тільки б не дивитися в бік мертвої жінки. Заплющивши очі, Яна пробурмотіла:

— Ну й Різдво...

У відповідь почула в слухавці байдужий голос чергового і побачила небо кольору очей утоплениці.

Приїхали швидка допомога, поліціанти, рятувальники. З'явилися й журналісти, зівачи, інші цікаві.

Яна сиділа у «швидкій» і намагалася зігрітися. Плед їй дав один з рятувальників, ще якась поліціантка принесла чаю. Яна вдячно взяла його в долоні й мало не пролила.

— Гарячий! — поскаржилася. Однак усе ж зробила ковток.

— Пийте, пийте.

Поліціантка відійшла. До Яни долинули голоси інших присутніх, усі роздумували, як витягнути тіло утоплениці.

Просвердлити ополонку? Однак це могло створити тріщини в інших місцях криги. Тоді величезний шматок міг відламитися й попливти, а більшість суден стояли на рейді, деякі ще безуспішно намагалися піти з дельти Дунаю в Чорне море.

Знов засніжило. Врешті-решт рятувальники наважилися. Запрацювала бензопила.

Яна здригнулася, та не від мерзеного звуку. Уявила, як витягуватимуть труп з ополонки. Вистачило вже того, що вона побачила. Ще бракувало, щоб почали снитися жахи.

Вона звернулася чи то до одного з лікарів, чи то до водія «швидкої», що якраз вийшов покурити.

— Я хочу піти.

Водій байдуже стеноу плечима.

— Спитайте дозвіл у поліції, ми не тримаємо.

Яна так і зробила. Поліціант, до якого вона підійшла, похитав головою:

— Ви свідок, ми ще повинні скласти акт.

— Свідок, а не підозрювана. Ви не маєте права затримувати мене.

Назрівав скандал, і якраз дуже вчасно підбігли журналісти з камерами та мікрофонами. Яна бачила, як поліціант зціпив зуби, аби не сказати зайвого. Зрештою її відпустили. Лише наказали не покидати місто найближчим часом.

Та навіть якби захотіла покинути (а вона цього таки хотіла), то не змогла би. Після різдвяної заметілі місто опинилося в сніговому полоні. Всі шляхи до Вилкового, і загалом до Бессарабії, були відрізані від цивілізації. Яна чула, що губернатор Одещини обіцяв розчистити дорогу до вечора, проте мала сумніви щодо цього. Знову сніжило. Знову здіймався вітер. Негода легко могла зробити цю обіцянку нездійсненою.

Вона не озиралася на журналістів, на їхні нескінченні запитання та вигуки. Все що завгодно — тільки б не бачити, як витягують вмерзлий у кригу труп.

Чортів Федько з його другом Ромкою. Якби не їхні витівки, гуляли б собі втрьох спокійно і не думали би про погане в таке світле свято. Якби ще Маша вийшла гуляти, вона б їх відлупцювала за саму спробу чкурнути по льодоставу. Були ще інші численні «якби», та Яна не збиралася все перераховувати. Вона вже побачила Машу в хустці й шубі, з хлопчиками попереду, всі троє стривожено бігли до неї назустріч. Від серця трохи відлягло.

Хай там як, подумала Яна, якби не Федько, ніхто б тоді ту нещасну жінку не знайшов, а її, либонь, шукали давно.

РОЗДІЛ 2

БЕЗСОННЯ МАРГО

Парамон Опанасович не впізнавав свою онучку. Посіріла, з потухлими очима після трьох безсонних ночей, вона сиділа, погойдуючись, на сусідньому стільці перед невропатологинєю. За вікном панував післяноворічний січень, люди ще святкували, однак не Марго.

Лікарка тим часом виснувала.

— Отже, тахікардія, безсоння, судоми в ділянці живота... Вам потрібні заспокійливі.

— Кардіолог сказав: серце здорове, але нервується, тому вона не може заснути, — обережно промовив Парамон Опанасович. Лікарям, надто молодим, він не довіряв ніколи, та заради Марго доводилося мати з ними справу. — Скерував до вас.

Лікарка зітхнула:

— У неї звичайний стрес. Їй треба до психолога. Ким вона працює?

— Детективка, — прозвучав надтріснутий голос Марго. Недобре глянула на лікарку, потім на діда. — Чому ви говорите про мене так, наче я не тут і нічого не чую?

— У вас стрес, — звернулася до неї лікарка. — Він пов'язаний з вашою роботою.

— Це не через роботу.

— Тоді через що?

Марго глянула на діда. Як пояснити, скільки всього вона пережила? Мало було того, що вона кілька місяців тому стала вдовою, доводилося щодня примушувати себе працювати далі, іноді до четвертої ранку в орендованому офісі, випиваючи по кілька філіжанок кави. Податки з'їдали половину зароблених грошей, ще чимало йшло на бензин та опалення. Марго подобалося працювати детективкою, але навіть найулюбленіша робота не могла врятувати від внутрішньої порожнечі, яку відчувала останнім часом. Повсюди злидні, повсюди бідність, кримінал, смерть. Сама не могла пояснити собі, що з нею коїлося, почувалася дев'яносторічною руїною. Найбільше тепер боялася померти від чергових судом. Через страх ставало ще гірше.

Але це точно було не через роботу.

— Вам потрібен психолог, — повторила терпляче невропатологиня. — Очевидно, що у вас якась внутрішня криза. Психолог зможе допомогти. Пігулки я вам виписала, — вона простягнула папірець Парамону Опанасовичу, наче це в нього стався нервовий зрив.

Він і Марго вийшли з кабінету, що мав такі самі білі двері, як і всі інші кабінети в цій двоповерховій приватній клініці. Вона ледве могла прискорити крок — настільки напружені були м'язи живота.

І спати. Хотілося тільки спати.

Ще — ніколи не чути, не відчувати це прискорене серцебиття. Коли воно почалося? Як давно? Марго спробувала згадати. Коли дізналася, що стала вдовою? Чи пізніше? Хай там як, тепер доводилося забути про те, що вона детективка, і пам'ятати, що вона — звичайна людина.

І що тепер?

— Підеш до психолога? — тихо запитав Парамон Опанасович.

Марго похитала головою. Ні до якого психолога йти не збиралася. Все, що їй було потрібно, — це заспокоїти серце й нарешті відіспатися. Відновити режим.

— Тільки не кажи, що ти тепер на роботу, — схопився вже за своє серце дід.

— Податки, — промовила вперто Марго. Серце калатало, як божевільне, але у себе вдома вона збожеволіє остаточно. — Мені потрібно платити податки. Треба в офіс.

— Як гадаєш, Марго, — вирішивши відволікти, спитав в офісі Парамон Опанасович, — чи повинен поліціант або сищик думати так само, як злочинець, щоб спіймати його?

Марго сиділа навпроти нього за письмовим столом, вдивляючись у ноутбук. Схоже, заспокійливе трохи подіяло — пульс став не таким частим. Судоми теж.

— Чи це лише стереотип, через який поліціанти, починаючи думати, як злочинці, самі стають здатними скоїти злочин? — вів далі дід.

— Мене хвилює, як заснути і як платити тепер податки через інтернет.

Запанувало мовчання. Марго поглянула на діда. Зітхнула. Зрештою, як він міг її зрозуміти?

Задзвонив мобільний, і Парамон Опанасович нервово схопився за нього. Марго підозріливо примружилася.

— Це не те, що ти думаєш, — поспішив запевнити.

Марго скептично похитала головою. Вона знала діда всі свої двадцять сім років, а невдовзі їй виповниться двадцять вісім. І хоч бабусі не було вже давно, понад десять років, Парамон Опанасович уперше після її смерті захопився іншою жінкою, Біоліною Вікторівною. Вони постійно спілкувалися телефоном, оскільки ця жінка нині жила у Львові й до Кременчука повертатися не збиралася. Вона була навіть старшою за діда років на десять, однак голос у слухавці залишався молодим.

Вони були знайомі й за часів молодості, коли Віоліна жила в Кременчуці, однак дід, як він запевняв, тоді думав лише про бабусю, ще живу. Тільки після останньої справи Марго, в якій Віоліна випадково допомогла, теж по телефону, дід почав із нею спілкуватися мало не щодня.

Марго не втрималася й запитала:

— А як же вічна пам'ять про бабусю?

— Я й Віоліна лише дружимо, — відрубав дід і вийшов у коридор, щоб не чула їхньої розмови.

Залишившись наодинці, Марго схопилася за голову. Вона помре. Мине десять, двадцять, тридцять років — і вона помре. Можливо, причиною смерті буде безсоння з тахікардією. Цей світ — в'язниця, у якому Марго — лише одна з арештантів, без жодного сенсу в житті. Вже на тому світі й батьки, й бабуся, й чоловік. Дід теж не вічний...

Думки плуталися. Сльози самі покотилися з очей. Марго наказала собі припинити, але не могла вже опанувати свій розхитаний стан. Рано чи пізно вона помре, чорт забирай, як і всі її близькі, крім діда. Їй ніхто не допоможе.

«Так, стоп, — намагалася ввімкнути логіку, погойдуючись. — Припини істерику. Ти бачила стільки трупів, ти спіймала не одного вбивцю, і тільки тепер раптом злякалася смерті. Розклеїлась».

Причому злякалася так, що почалася тахікардія.

Марго підняла голову. Вона дещо згадала. Серце знову застукотіло швидше.

Силует покійного чоловіка. Його обличчя не видно, та Марго звідкілясь знає: це Андрій.

Він робить крок до неї.

Марго стоїть на місці.

Ще один крок.

Марго не може поворухнутися. Це вже не сон. Це жахіття.

Простягає до неї руку.

— Йди, — шепоче Марго, мов мантру. — Геть. Геть.

Вона згадує ще дещо. Те, як прокинулася. Після цього вже не могла заснути.

Всі ці вбивства, які розслідувала, вона проживала, брала занадто близько до серця. В цьому полягала її помилка. Але як їй бути тепер?

Повертається дід із задумливим обличчям. Їй відразу стає трохи легше. То був лише сон, а наяву — ось, рідна людина, жодних привидів. Дід дивиться на Марго й, наче щось вирішивши для себе, говорить:

— А якщо поїхати до Вилкового? Кажуть, це «українська Венеція». І розвієшся, і дещо розслідуєш.

ЗМІСТ

0	5
Розділ 1. Шість років тому	7
Розділ 2. Безсоння Марго	13
Розділ 3. Сумніви Марго	19
Розділ 4. Три роки тому	25
Розділ 5. Власенко розповідає	33
Розділ 6. Справа Парамона Опанасовича	43
Розділ 7. Брехня Марго	53
Розділ 8. Директорка музею і Волошин	59
Розділ 9. У Власенка	67
Розділ 10. Вилкове	71
Розділ 11. Настя	77
Розділ 12. Знайомства	85
Розділ 13. Напад	91
Розділ 14. Коршунова	99

Розділ 15. Ліствиця	107
Розділ 16. Заповідник на воді	115
Розділ 17. На острові	119
Розділ 18. Ще один напад	123
Розділ 19. Усе, чого вони хотіли	133
Розділ 20. Скопці	139
Розділ 21. Церква Різдва	151
Розділ 22. Маріїні шуби	157
Розділ 23. Кременчук	165
Розділ 24. Глупа ніч	173
Розділ 25. Покинутий дім	179
Розділ 26. Спогади не продаються	187
Розділ 27. Постріли	191
Розділ 28. Привіт із Вилкового	197
Епілог	201